

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ *ВОГНЮ* У ПОЕТИЧНОМУ МОВОМИСЛЕННІ МАРІЇ ЛЮДКЕВИЧ

*У статті розглядається мовне вираження архетипного концепту *ВОГОНЬ* у поетичному ідіостилі Марії Людкевич, установлюються семантичні сфери, які формують цей концепт та художньо-семантичні наповнення.*

Ключові слова: архетипний концепт, семантична сфера, художньо-семантичне наповнення, ідіостиль.

Слюніна Е.В. Концептуализация образа огня в поэтическом речемышлении Марии Людкевич. *В статье рассматривается языковое выражение архетипного концепта *ОГОНЬ* в поэтическом идиостиле Марии Людкевич, определяются семантические сферы, которые формируют этот концепт, а также художественно-семантическое наполнение.*

Ключевые слова: архетипный концепт, семантическая сфера, художественно-семантическое наполнение, идиостиль.

Sljunina O.V. Conceptualization of fire in poetical lingual thinking of Maria Ludkevich. *In the article the verbal representation of archetypical concept *FIRE* in Maria's Ludkevich poetical individual style is examined, semantic spheres and artistic and semantic filling are specified.*

Keywords: archetypical concept, semantic sphere, artistic and semantic filling, individual style.

У художньому тексті різні елементи загальнонаціональної мови перемішуються, наділяються новими смислами, обростають образністю та емоційними відтінками, адже, як стверджує С.Я. Єрмоленко, «хоч письменник і користується загальноживаною мовою, проте його індивідуальне світосприймання, психологія мовотворчості зумовлюють витворення особливого мовного світу» [2: 305]. Важливим поняттям для дослідження будь-якого художнього твору є поняття індивідуального стилю письменника, оскільки характер взаємодії елементів тексту, особливості естетичного смаку, добір тих чи інших засобів виразності, використання різних стилістичних фігур, прийомів, апеляція до окремих образів визначається особистістю майстра слова. У сукупності ці елементи формують неповторне мовно-духовне явище. На підтвердження цієї думки С.Я. Єрмоленко наводить слова І.Я. Франка: «Кожний письменник, особливо талановитий, виробляє собі свою окрему мову, має свої характерні вислови, звороти, свою будову фраз, свої улюблені слова. Письменник, у якого нема своєї індивідуально забарвленої мови, — слабкий письменник, він пише безбарвно, мляво і не може числити на довшу, тривку популярність» [2: 304–305]. В.В. Виноградов наголошує, що неможливо провести комплексний аналіз тексту без уявлення про індивідуальну систему засобів експресії. На думку вченого, «стиль письменника — це система індивідуально-естетичного використання властивих певному періоду розвитку художньої літератури засобів словесного вираження» [1: 85]. Л.А. Лисиченко зазначає, що на індивідуальному стилі майстра слова не можуть не позначитися особливості внутрішнього світу письменника,

«зумовленого не тільки культурно-історичними та соціальними факторами, а й психічними основами особистості. Дослідники проблем підсвідомого (наприклад, Ж. Лакан, К. Морон, Р. Барт, Ж. Дерріда та ін.) також підкреслюють залежність художника від надіндивідуальних механізмів культури, зокрема мови, що діють у сфері підсвідомого й зумовлюють структуру твору безвідносно до задуму й смислу» [4: 172]. До таких механізмів відносять архетипи колективного несвідомого. При аналізі художніх творів доцільним буде говорити про архетипний концепт.

У ХХ столітті лінгвістиці поширилися наукові розвідки, де аналізується художня творчість майстрів слова. Серед такого роду робіт монографічні праці Л.І. Белехової, К.Ю. Голобородька, О.О. Маленко, А.К. Мойсієнка, Н.М. Сологуб, І.І. Степанченка, Г.М. Сюті та інших дослідників.

Мета цієї статті — виявити особливості мовного вираження художньо-семантичної сфери, які формують архетипний концепт ВОГОНЬ у ліриці М.Й. Людкевич. Актуальним постає звернення саме до художніх текстів при аналізі архетипних концептів, оскільки саме мовотворчість є тим простором, у якому знаходять своє втілення смисли, «приховані» в глибинах несвідомого.

У творчості М.Й. Людкевич архетипний концепт ВОГОНЬ знаходить мовне втілення в іменниках *вогонь*, *багаття*, *вогнище*, *полум'я*, *ватра*, *іскра*, *жарина*, а також дієсловах *горіти*, *палати*, *пломеніти*, *палахкотіти*, *спалахувати*.

Поняттєвий шар, який відносимо до ядра концепту, формує семантична сфера ВОГОНЬ — ДЖЕРЕЛО ТЕПЛА І СВІТЛА, що репрезентується художньо-семантичними наповненнями *вогонь* — *світло*, *вогонь* — *багаття*, *вогонь* — *світло небесних світил*. У межах цих осмислень виявляються різні концептуальні ознаки. Так художньо-семантичне наповнення *вогонь* — *багаття* представлене в контекстах, де авторка увиразнює чуттєві образи, серед яких домінують зорові. Такі інтенції отримують мовне оформлення в дієсловах, що експлікують ідею горіння, завдяки чому перед реципієнтом постає динамічна картина палаючого вогнища: *Вогонь то затихне, то знов спалахне яскравіше* [8: 39], *Знаю: / Ватра пала осіння, / Але не остання* [7: 34], *Хай пломеніють вогнища червоні* [5: 58]. На позначення слабого вогню в мовотворчості М.Й. Людкевич використовуються епітети: *Палахкотить вогонь слабкий / І розгоряється поволі* [7: 78], *Вітер тремтячими пальцями / Розгрібає затухаюче вогнище* [10: 102]. Звукові мовні образи природної стихії створюють дієслова із семою 'шум': *Лиш вогонь потріскує, бо надто страшні проти ночі легенди* [8: 62], *Потріскує вогонь, мій сон колише* [8: 17]. Дотикові характеристики стихії відображають концептуальну здатність вогню випромінювати тепло. У мові такі інтенції виражаються дієсловом *грітися* або через контекст вірша: *Нехай у соснині гріються біля тремкої ватри* [8: 7], *Багаття розкладу, когось зігрію* [6: 44], *Те прикре відчуття: влітаю в хату, / І до вогню, бо зашпори у пальцях / Німіють руки, мовби не мої* [8: 32]. Одоративні образи представлені поодинокими мікроконтекстами: *Який прекрасний до млості запах осінніх багать* [10: 105].

Семантичне наповнення *вогонь* – *світло* в мовотворчості М.Й. Людкевич здебільшого представлене перифразами, заснованими на метафоричному перенесенні: *горить вікно* [5: 63], *Мій дім горить щоночі у птьму / До третіх пнів* [7: 6].

Поетеса також звертається до художньо-семантичного наповнення *вогонь* – *світло небесних світил*, прагнучи передати красу природи, естетизуючи переважно зорі: *Паленіла зоря черлена* [5: 63], *Горять незгасно віщопері зорі* [5: 43]. Оригінальним видається зіставлення зірок зі слізьми в таких рядках: *Горить слізьми старий Чумацький Віз* [5: 59].

Виникнення семантичної сфери **ВОГОНЬ – ВНУТРІШНІЙ СВІТ** засноване на метафорі: вогню уподібнюється високий ступінь емоційної напруги, тому частотними є словосполучення, де лексеми-репрезентанти концепту **ВОГОНЬ** та слова на позначення температури пов'язані із семантикою різних почуттів.

Т.В. Ковтун стверджує, що до одних з основних значень, вербалізованих у внутрішньому лексиконі, належить усвідомлення вогню як символу душі [3: 10], а оскільки душа часто мислиться сферою переживання емоцій, то вогонь переноситься в душу. Цей архетипний смисл утілений у фразеологізмах: *горить душа, душа тліє* тощо. Яскраво така лінгвоментальна візія в поетичних рядках М.Й. Людкевич експлікована за допомогою генітивних метафор: *Коли, здається, все позамерзало — / Вогонь душі, сльоза і доброта* [8: 82].

В українській філософській традиції вмістилищем душі, а відповідно, і сфери емоцій, є серце. У зв'язку із цим доречними видаються слова видатного українського філософа – зачинателя філософії серця – Памфіла Юркевича, який зазначає, що всі відчуття переживаються в серці: «Коли ми насолоджуємося спогляданням краси у природі або мистецтві, коли нас зворушують задушевні звуки музики <...>, то всі ці стани більшого чи меншого натхнення вмиють відображаються в нашому серці й притому з такою самотністю й незалежністю від нашого звичайного плину душевних станів, що людське мистецтво, можливо, вічно повторюватиме слушні скарги на недостатність засобів для вираження цих сердечних станів» [11: 92]. На мовному рівні при описі природної стихії вогню творчість М.Й. Людкевич відображає цей кардіоцентризм, завдяки чому виформовується художньо-семантичне наповнення *вогонь* – *серце*. Львівська поетеса зближує поняття серця та вогню: *Ой хто в темнь серцем світить, / Щоб на вогник той незгасний / Йшли збирати жито й квіти, / Поверталися із щастям?* [6: 32]. Подібні звороти дозволяють відкрити здатність людини горіти чи світити серцем, а значить – переживати певні емоції. Серце постає вмістилищем емоцій. Вогонь може взагалі замінювати серце, робити його якісно іншим, як у рядках: *Вийму серце, в сторожнілі груди / Я вкладу іскриночку вогню. / Хай пожежу викличе шалену / Чи притлумить гадину печаль. / Але серце, як йому без мене? / А розбите, то ще більше жаль...* [9: 62]. Такі художні образи вказують на локалізацію переживань у серці. Серце постає центром духовного, душевного, психоемоційного життя.

Для поезії М.Й. Людкевич наскрізним мотивом є мотив родинного щастя, кохання (у чому, можливо, простежується гендерний аспект, оскільки для жінки особливо важливою постає тема родинного затишку). Саме тому третина мікроконтекстів, які містять слова на позначення архетипного концепту ВОГОНЬ, репрезентують художньо-семантичне наповнення *вогонь* – *любов*. Найчастіше вербальне втілення здобуває такий смисл у генітивних метафорах і порівняльних конструкціях (сполучникових чи виражених орудним відмінком): *Вогнем жагучим трепетно пройме, / Любов безмежна, щедра і прекрасна* [5: 65], *Ще постріл гримить, і висока любов / Стоїть на сторожі надійно, як племін* [6: 15]. Подібні інтенції спостерігаються й у мікроконтекстах, де поетесою не конкретизується назва почуття, однак із контексту віршів стає зрозумілим, що йдеться саме про кохання: *О як передати це відчуття, / Що палить неспокою, мучить?* [9: 53], *Так вигасають почуття, / Як ватри пізні* [10: 48], *Вогонь почуття притлумляє, / Палить і мучить* [7: 100].

Фаза зародження та розгоряння почуття ілюструється в поезії «Інша». Для передачі процесуальності М.Й. Людкевич використовує дієслово недоконаного виду *гріла*: *І в мене тебе відбирала. / І гріла ватру в долоньці, / Шукала в тобі оборонця* [10: 78]. Умирання кохання, його зникнення спостерігається у сполучуваності назв природної стихії із дієсловами, що вказують на завершення горіння: *Вогонь на двох перегорів, / І ми вже ближче до фіналу. / Заради нових почуттів / Теперішнє вмира помалу* [9: 80], *Прагну надіятись на твою вишуканість <...> / Але якщо вигасне твій вогонь, / Я заплачу на його попеліщі, / І ми розпроцаємось / Назавше* [10: 45]. Таким чином, лексика на позначення вогню в поетичних текстах М.Й. Людкевич маркує всі фази розвитку почуття: виникнення, кульмінацію та ослаблення й зникнення (затухання). На вгасання почуття вказує також художнє означення *давній*: *В твоїх очах немає вже вогню, / А тільки відблиск давньої пожежі. / Тебе я розумію, не виню — / Метелика у райдугах одежі* [8: 102].

Для української літератури усталеним є осмислення вогню і як символу надії. Особливістю цього семантичного наповнення в мові поезії М.Й. Людкевич є те, що воно вербалізоване переважно завдяки порівняльним конструкціям: *Вчуса тебе забувати, / Хоч останні крихти надії, / Мов потаємні жаринки, розбурхують яву* [10: 102], *І сторінки надій, як із вогню, / Викрешували спалах* [8: 37]. Надія в наведених мікроконтекстах зіставляється з почуттям, здатним зігрівати, дарувати сподівання на здійснення бажаного.

М.Й. Людкевич переважно надає своїм полотнам позитивної тональності. Зокрема, натрапляємо на семантичне наповнення *вогонь* – *радість*: *Захвату зблискують миті, / Іскри летять безумно / На чорному тлі землі* [7: 19], *В очах волого радість заіскриться* [6: 13], *Це іскра щастя випікала душу* [6: 29]. Словесні образи іскор, як дрібних частинок розпеченої речовини, що дають яскравий блискучий відблиск, традиційно в людській свідомості мають позитивну конотацію порівняно з іншими образами вогню. Саме тому авторка послуговується переважно лексемою *іскра* при моделюванні семантичного наповнення *вогонь* – *радість*.

Антитетичними до попереднього смислу є художньо-семантичні наповнення *вогонь* – *горе*: *А я всього лиш жінка. Я вмирала – / І звуки горя душу обпікали* [7: 62]; *вогонь* – *печаль*: *О грай, сопілко, трепетно і срібно, / Щоб серце обпекла вогнем сльоза* [8: 14]. У межах сфери **ВОГОНЬ** – **ВНУТРІШНІЙ СВІТ** фіксуються також художньо-семантичні наповнення *вогонь* – *тривога*: *Згори на попіл, мамина тривогого* [6: 42] та *вогонь* – *сором*: *Щоби очей не пік безжально сором* [6: 6].

Багато століть вогонь мислився як божественна стихія: вогню поклонялися, його боялися, йому приносили жертви, намагаючись добитися прихильності. Усі давні уявлення про вогонь зберігаються в колективному несвідомому, а тому деякі з них знаходять вираження у змісті концепту в ліриці М.Й. Людкевич. У свідомості давніх людей вогонь мислився як жива істота, яка їсть, п'є, спить, може мститися людині або ж допомагати. Саме ці архетипні уявлення й слугували для формування сфери **ВОГОНЬ** – **ЖИВА ІСТОТА** із семантичними наповненнями *вогонь* – *людина*, *вогонь* – *тварина* та *вогонь* – *я*. Найчисельнішим із названих осмислень є *вогонь* – *людина*. Одна з груп, у яких стихія «олюднюється», репрезентована за допомогою дієслівних метафор, що виражають здатність вогню виконувати дії, притаманні людині: *Вогонь заснув, затих – не спопелів. / Він збудиться й закліпа перед святами, / Як злетимося ми з усіх світів* [5: 16], *Тріскоче радісно вогонь, переповідаючи вголос / Потаємні думки і несподівані сподівання* [10: 105]. Друга група описує психоемоційні характеристики вогню – подібні до людини вогонь може веселитися чи впадати в шал: *Вже не заснути, бо додому кличе / Весела ватра, що пала всю ніч* [5: 16], *Ушал вогню ступити варто* [8: 99]. І третя група у творчості М.Й. Людкевич представлена поодинокими мікроконтекстами, де «олюднення» відбувається за допомогою сполучникового порівняння жінок із вогнем: *Жінки щасливі і нещасні, / Жінки жагучі, як вогонь, / Святі, гріховні і прекрасні, / З пестливим доторком долонь, / Із відчайдушною жагою, / З глибоким світлом таїни* [8: 68].

Метафори, у яких природна стихія вогню наділяється фізіологічними ознаками людини для поетичної творчості М.Й. Людкевич не є характерними, натомість ці параметри представлені при моделюванні семантичного наповнення *вогонь* – *тварина*. Наприклад, у мікроконтексті *Огненні язики обличчя лижуть* [8: 32] метафора *огненний язик* може бути пояснена як перенесення за формою. У той же час поетесою додається ще дієслово *лижуть*, що посилює персоніфікований образ. Перенесення за формою стало мотивувальним і для іншої ілюстрації, де вогонь отримує крила: *і виростуть крила вогню* [8: 118].

Художні пошуки поетеси спричиняють виникнення в її мовотворчості лінгвоментальної візії *вогонь* – *я*, що вербалізується в порівняльних конструкціях: *Сама ж, як вогонь, любила* [8: 106], *Як хочеться яскраво спалахнути / Вогнем і дивом* [6: 64], *Немов калина листя, скину втому / І спалахну вогнем до віри в нім* [7: 6], *Я пробиваюся полум'ям палким* [6: 41], *до тебе спішу... / вогнем у пільму – / не заблудити б у горах* [5: 17]. У тому, що авторка ототожнює себе зі стихією, можливо, простежується її тип темпераменту, адже традиційно у

психології із вогнем пов'язують людей запального, активного типу, які можуть миттєво спалахнути, вибухнути; людей, які займають активну позицію в житті. Цікавим постає той факт, що вогонь у семантичній сфері ВОГОНЬ – ЖИВА ІСТОТА М.Й. Людкевич наділений здебільшого позитивною оцінкою, незважаючи на фольклорні уявлення про стихію жорстоку по відношенню до людини, що може мститися у вигляді нищівних пожеж.

У мові творів М.Й. Людкевич наявне й художньо-семантичне наповнення *вогонь* – *людське життя*, яке є складником сфери ВОГОНЬ – ЖИТТЯ: *Гнід вогнем життєвим перехресним / Мій біль стає тривожним і зірким* [6: 38]. Поєднання у наведених рядках словникового потрактування – вогонь – це стрільба з гвинтівок, гармат тощо з епітетом-характеристикою *життєвий* спричиняє виникнення асоціації з тим, що стрільба здійснюється не фізичними ворогами, а життєвими негараздами, проблемами.

Кольорові ознаки стали підґрунтям для виникнення художньо-семантичного наповнення *вогонь* – *кров*: *На свіжім зрізі кривця палахкоче* [8: 14].

Архетипні корені має художньо-семантичне наповнення *вогонь* – *родина*, що репрезентує художньо-семантичну сферу ВОГОНЬ – ЖИТТЯ. Вибудовуючи таку смислову інтерпретацію, М.Й. Людкевич уживає прикметник *родинний* для характеристики вогнища або сполучає в одній синтаксичній конструкції слово *вогнище* з лексемою *дім*: *Натомлені, позбувшись суєти, / Ми до вогню родинного прилипнем* [7: 7], *Мені ж довіку вогнище ясне / У домі, як святиню, пильнувати, / Бо на землі – дочка я, жінка й мати* [5: 69].

У мовомисленні М.Й. Людкевич знайшло вираження художньо-семантичне наповнення *вогонь* – *свято*, вербалізоване за допомогою епітетної сполуки *зелені вогні*: *Дочекатись в неділю свята / На пісні, на зелені вогні* [10: 91]. Очевидно, авторка звертається до образу Зеленої неділі та Зелених свят.

Усталеним у слов'янській культурі є потрактування *вогню* як *краси*: *Довкіл краса палахкотить, / Чарує і бентежить нас* [7: 71]. Вірогідно, що основою такого художньо-семантичного наповнення є етимологічне значення кореня **kras-* (красний). Щодо етимології слова *краса*, то цю лексему мотивують литовським *kārštas* «гарячий», *kārštis* «спека», латиським *kārša* «спека», індоєвропейським *kres* «висікати іскру», ірландським *creas* «іскри від кресала», чеським *kreast* «висікати вогонь». Згідно із цим відбувається перенесення *вогонь* – *червоний колір вогню* – *краса*.

У більшості есхатологічних міфів, що передрікають жахливу катастрофу, все живе гине в полум'ї. Ці думки перегукуються з біблійним твердженням, що кінець світу настане в результаті світової пожежі (яка, до речі, символізує очищення світу від зла). Відповідно, вогонь постає символом очищення. У мовно-поетичних пошуках М.Й. Людкевич таке осмислення репрезентоване в мікроконтекстах, що є складниками семантичної сфери ВОГОНЬ – САКРАЛЬНА СФЕРА: *Закривалась, як лотос, природа у сні, / Не боялась втрат ані смерті, / Очищалась вперто сама на вогні: / Здатна до самопожертви* [8: 131], *Випалю байдужістю і сміхом / У душі цю спрагу, наче зло* [10: 37]

Художньо-семантичне наповнення *вогонь* — *слово* в мові поезій М.Й. Людкевич вербалізується завдяки порівняльним конструкціям: *Придумано такі слова / Палючі, мов гуцульська ватра* [8: 99], *Хотілося високих гарних слів. / Значущих і магічних, як заляття, / Як тайна вечірнього багаття* [8: 91], *І тільки іскри, іскри, як пісні* [7: 14], *Як спалах, осягнуть твої слова, / Душі торкнуться тихо і печально* [6: 11].

У мовотворчості М.Й. Людкевич виокремлюється сфера **ВОГОНЬ** — **ПРИРОДА**. Назви значної кількості рослин походять від коренів *гор-* і *вогн-*: *горицвіт, вогнівка*. При цьому варто відзначити, що художньо-семантичне наповнення *вогонь* — *рослина* є найбільш широко представленим серед конститuentів семантичної сфери **ВОГОНЬ** — **ПРИРОДА**. Для нього найбільш значимим є колірний компонент семантики: *Тюльпани вогнем палахкотуть / І нас бережуть від печалі* [8: 71], *У вибалках шипшиною горів* [5: 34]. Нетрадиційним можна вважати художнє означення *зелений* у рядках: *Зеленим вогнем спалахує клен біля дому* [8: 34], *Вогонь зелений креще із беріз* [5: 69]. Цей епітет-характеристика вогняної стихії підкреслює буянність зелені навесні, коли природа має особливий колір. Оригінальним є також епітет *тюльпаний вогонь*: *Жовтий тюльпаний вогонь торкається уст* [8: 120]. Стильова викінченість простежується в алузії на синьо-жовтий прапор України у вірші «Хризантеми», де буянність квітів порівнюється із золотим вогнем: *Яка врочиста буйність кольорів! / Між золотим вогнем синіє небо. / І пелюстково світиться їх спів / На струнках стебел* [6: 25].

До семантичної сфери **ВОГОНЬ** — **ПРИРОДА** належить художньо-семантичне наповнення *вогонь* — *сніг*, яке використовується при змалюванні сніжного дня: *Вчора сніг дивував чистотою / Іздавалось: пашисть все довкола, / Захлинається білим вогнем* [8: 125]. Тож стає зрозумілим уживання оказіонального означення *білий*, використовуване поетесою при характеристиці вогню. Вогонь не може бути білим, але набуває такого забарвлення на підставі кольорової подібності зі снігом. Така асоціація зумовлена яскравістю снігу, що, подібно до вогню, на сонці може «горіти». Це пояснює вживання дієслова *пашисть*, тобто сяє.

Семантична сфера **ВОГОНЬ** — **ЧАС** репрезентують такі наповнення: *вогонь* — *плин часу, вогонь* — *пам'ять*. Авторське усвідомлення вогню як часу реалізоване за допомогою синтагматичної сполучуваності лексем із темпоральною семантикою з дієсловами, що експлікують характер процесу горіння: *Ти кажеш: вечір догорає* [5: 60]. У поетичних текстах художньо-семантичне наповнення *вогонь* — *пам'ять* може виражатися в порівняннях, а також метафорично — через здатність вогню освітлювати давні події чи зігрівати спогадами: *Палахкоче вогонь, як живий, на стерні, / З дитинства висвітлює спогад, мов кадри* [6: 6], *Розпалю в серці спогадів поляні і відігрійось* [8: 136].

Спорідненою з попередньою сферою є семантична сфера **ВОГОНЬ** — **ПОРА РОКУ**. Традиційно в літературі осінь зображується за допомогою червоних, багряних чи жовтих кольорів: *Гадалося, що буде вічним літо <...> / І вже багряне, вогняне шатро / Розпочинає знов палахкотіти* [5: 50]. При такому осмисленні концепту М.Й. Людкевич здебільшого використовує

лексему *пожежа* очевидно для того, аби вказати на розмах осені: *Вересневе сум'яття в природі – / Так, немов із чисієь вини / Спалахнула пожежа. Не годен / Пригасити ніхто ясени* [7: 23]. Подібні інтенції спостерігаються й у іншому мікроконтексті, де осінь персоніфікується, постає в ролі художня, яка малює пейзаж вогняними фарбами: *Притих мольберт – / Боїться спалахнути. / Довкіл пожежа фарб, вітри, неспокій. / В майстерні осені ми хочем осягнути, / Як відлітають голосами роки* [7: 60].

Галерею індивідуальних смислів, створених рукою М.Й. Людкевич, продовжує художньо-семантичне наповнення *вогонь – весна*, яке вербалізується переважно через зв'язок із рослинним світом і виявляється через епітет *полум'яна* або через заміщення лексемою *весна* суб'єкта горіння: *Птиці з грудей випускаю / Квітне весна, як ружа, / Гаряча і полум'яна* [7: 20], *І кроку-сом весна / Спалахує* [6: 20].

Отже, за допомогою архетипного концепту **ВОГОНЬ** у творчості М.Й. Людкевич знаходять вираження важливі сфери людського досвіду, серед яких чільне місце посідає емоційна сфера, що містить цілу гаму різноманітних наповнень. Окрім цього, вогонь концептуалізує сферу живих істот, сакральності, різних явищ із конкретизаціями, що характеризують онтологічний процес людського життя.

До перспектив дослідження відносно можливість вивчення вербалізації архетипного концепту **ВОГОНЬ** у мовотворчості інших майстрів слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Виноградов В.В.** О языке художественной литературы / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Гослитиздат, 1959. – 654 с.
2. **Єрмоленко С.Я.** Нариси з української словесності (стилістика та культура мови) / Світлана Яківна Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
3. **Ковтун Т.В.** Словесні символи першоелементів буття у тексті російської казки та внутрішньому лексиконі людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова» / Т.В. Ковтун. – К., 2005. – 15 с.
4. **Лисиченко Л.А.** Ці невичерпні глибини мови: [монографія] / Лідія Андріївна Лисиченко. – Х., 2011. – 304, [4] с.
5. **Людкевич М.Й.** Теплі гнізда: [поезії] / Марія Йосипівна Людкевич. – К. : Рад. письм., 1981. – 72 с.
6. **Людкевич М.Й.** Червнева повіль: [поезії] / Марія Йосипівна Людкевич. – Львів : Каменяр, 1983. – 71 с.
7. **Людкевич М.Й.** Продовження літа: [поезії] / Марія Йосипівна Людкевич. – К. : Рад. письм., 1986. – 103 с.
8. **Людкевич М.Й.** На білій горі: [поезія] / Марія Йосипівна Людкевич. – Львів : Каменяр, 1990. – 143 с.
9. **Людкевич М.Й.** Старий годинник: [поезії] / Марія Йосипівна Людкевич. – К. : Молодь, 1991. – 104 с.
10. **Людкевич М.Й.** Коротке літо в раю: [книга інтимної лірики] / Марія Йосипівна Людкевич. – Львів : Каменяр, 1995. – 126 с.
11. **Юркевич П.Д.** Вибране / Памфіл Данилович Юркевич. – К. : Абрис, 1993. – 416 с.